

Samenvatting van het verslag van de Waarheidscommissie Schuld

17 juni door de Waarheidscommissie Schuld

In juni 2015 staat Griekenland op een kruispunt. Het land moet óf kiezen voor het voortzetten van de mislukte macro-economische aanpassingsprogramma's opgelegd door zijn schuldeisers, of voor echte verandering om de ketenen van de schuld te verbreken. Vijf jaar nadat de economische aanpassingsprogramma's in gang zijn gezet, zit het land nog altijd muurvast in een diepe economische, sociale en ecologische crisis. De zwarte doos van de schuld blijft hermetisch gesloten en tot nu toe heeft geen enkele bevoegde instantie, Grieks dan wel internationaal, gepoogd om de waarheid aan het licht te brengen over hoe en waarom Griekenland is onderworpen aan het regime van de Trojka. De schuld, omwille waarvan niets en niemand is ontzien, blijft de regel door middel waarvan neoliberale aanpassing wordt opgelegd, en de diepste en langste recessie ooit in Europa in vreedstijd ervaren.

Er is een dwingende noodzaak en een maatschappelijke verantwoordelijkheid om actie te ondernemen op een waaier aan juridische, sociale en economische kwesties die nodig gericht moeten worden aangepakt. Om hieraan tegemoet te komen, heeft het Griekse parlement in april de Waarheidscommissie inzake de Staatsschuld ingesteld, met een mandaat om een onderzoek in te stellen naar het ontstaan en de toename van de staatsschuld, de manier waarop en de redenen waarom schulden zijn aangegaan, en de impact die de randvoorwaarden verbonden aan de leningen hebben gehad op de economie en de bevolking. De Waarheidscommissie is gemachtigd om de bewustwording te bevorderen rond zaken gerelateerd aan de Griekse schuld, zowel op nationaal als internationaal niveau, en argumenten aan te dragen voor kwijtschelding van de schuld en manieren waarop dit zou kunnen.

Het onderzoek van de Commissie zoals gepresenteerd in dit voorlopige rapport belicht het feit dat het hele aanpassingsprogramma waaraan Griekenland is onderworpen een politiek georiënteerd programma is en blijft. De technische exercitie rond macro-economische variabelen en schuldprojecties - cijfers die rechtstreeks raken aan het leven en de bestaansmogelijkheden van mensen -, heeft het mogelijk gemaakt dat discussies over de schuld zich zuiver op het technische niveau konden blijven afspelen en dan vooral rond het verhaal dat de maatregelen die werden opgelegd Griekenland beter zouden toerusten op het terugbetalen van de schuld. De feiten zoals gepresenteerd in dit rapport zetten grote vraagtekens bij dat betoog.

Al het bewijs dat we in dit rapport aandragen, laat zien dat Griekenland niet alleen niet in staat is tot het terugbetalen van deze schuld, maar die schuld ook niet zou moeten terugbetalen, om de simpele reden dat de schuld die voortkomt uit de regelingen van de Trojka een directe inbreuk vormt op de fundamentele mensenrechten van de inwoners

van Griekenland. Op die gronden zijn wij tot de conclusie gekomen dat Griekenland deze schuld niet zou moeten terugbetalen: deze is onrechtmatig, onwettig en schandelijk.

Het is de Commissie ook duidelijk geworden dat de onhoudbaarheid van de Griekse staatsschuld de internationale crediteuren, de Griekse autoriteiten en de commerciële media van meet af aan al duidelijk was. Toch verzetten de Griekse autoriteiten zich, tezamen met enkele andere EU-regeringen, in 2010 tegen de herstructurering van de staatsschuld teneinde financiële instellingen te beschermen. De commerciële media verhulden de waarheid richting de publieke opinie door de zaken zo af te schilderen als zou deze bailout in het voordeel zijn van Griekenland, en tegelijkertijd een discours op te tuigen bedoeld om de bevolking neer te zetten alsof zij gewoon hun verdiende loon kregen voor hun wangedrag.

De steunfondsen waarin de programma's van 2010 en 2012 voorzagen zijn extern beheerd middels complexe structuren, die elke fiscale autonomie onmogelijk maakten. De aanwending van de steunfondsen wordt volledig gedicteerd door de crediteuren, waarbij in het oog springt dat minder dan 10% van deze fondsen zijn ingezet voor lopende uitgaven van de overheid.

Dit voorlopige verslag schetst de belangrijkste problemen en aandachtsgebieden m.b.t. de staatsschuld, en vestigt de aandacht op belangrijke schendingen van de wet m.b.t. het aangaan van de schuld; het brengt ook de juridische grondslag in kaart op grond waarvan unilaterale opschorting van de schuldaflossingen zou kunnen worden gebaseerd. De bevindingen worden gepresenteerd in negen hoofdstukken, die als volgt zijn gestructureerd:

Hoofdstuk 1, Schuld voor de Trojka, analyseert de aanwas van de Griekse staatsschuld sinds de jaren 1980. Het concludeert dat de toename van de schuld niet te wijten was aan excessieve overheidsuitgaven, die in feite achterbleven bij de publieke uitgaven in andere landen van de Eurozone, maar veeleer veroorzaakt werd door uitkering van extreem hoge rentepercentages aan crediteuren, buitensporige en ongerechtvaardigde defensie-uitgaven, een verlies aan belastinginkomsten als gevolg van onrechtmatige kapitaalvlucht, herkapitalisatie van private banken door de overheid, en de interne onevenwichtigheden die ontstonden door onvolkomenheden in de structuur van de Monetaire Unie zelf.

De invoering van de euro leidde tot een drastische toename van private schulden in Griekenland, waaraan zowel grote Europese particuliere banken als de Griekse banken werden blootgesteld. Een aanzwellende bankencrisis droeg bij aan de Griekse *staatsschuldencrisis*. De regering van George Papandreou hielp in 2009 om de elementen van een bankencrisis te presenteren als een staatsschuldencrisis door het overheidstekort en de staatsschuld te benadrukken en te vergroten.

Hoofdstuk 2, Ontwikkeling van de Griekse staatsschuld in de periode 2010-2015, concludeert dat het eerste pakket leningen van 2010 primair gericht was op het redden van de Griekse en andere Europese particuliere banken, en de banken in staat te stellen hun belang in Griekse staatsobligaties omlaag te brengen.

Hoofdstuk 3, Griekse staatsschuld uitgesplitst naar crediteuren in 2015, beschrijft het controversiële karakter van de huidige Griekse schuld middels een uiteenzetting van de basiskennmerken van de leningen, die aan een nadere analyse worden onderworpen in hoofdstuk 8.

Hoofdstuk 4, Schuldenmechanisme in Griekenland beschrijft de mechanismen die in het leven zijn geroepen door de overeenkomsten die sinds mei 2010 zijn geïmplementeerd. Die hebben een aanzienlijke hoeveelheid nieuwe schulden aan bilaterale crediteuren en het Europese Financiële Stabiliteitsfonds (EFSF) gecreëerd, terwijl ze tegelijkertijd zorgden voor oneigenlijke kosten die de crisis verder hielpen versterken. Deze mechanismen laten zien hoe het merendeel van de geleende fondsen rechtstreeks is overgeheveld naar financiële instellingen. In plaats van dat zij ten goede zijn gekomen aan Griekenland, hebben zij het proces van privatisering helpen versnellen middels het gebruik van *financiële instrumenten*.

Hoofdstuk 5, Voorwaarden in strijd met houdbaarheid, laat zien hoe de crediteuren verstrekkende voorwaarden koppelden aan hun kredietovereenkomsten, die rechtstreeks leidden tot de economische uitzichtloosheid en onhoudbaarheid van de schuld. Deze voorwaarden, waaraan de crediteuren nog altijd vasthouden, hebben niet alleen bijgedragen tot een lager BBP en tot meer lenen door de staat, wat weer gezorgd heeft voor een hogere schuldquote, wat de schuld van Griekenland nog onhoudbaarder heeft gemaakt, maar hebben eveneens gezorgd voor dramatische veranderingen in de samenleving en een humanitaire crisis veroorzaakt. De Griekse staatsschuld moet inmiddels als volledig onhoudbaar worden beschouwd.

Hoofdstuk 6, Impact van de “bailout-programma’s” op mensenrechten concludeert dat de maatregelen die onder de “bailout-programma’s” zijn doorgevoerd, rechtstreeks hebben aangegrepen op de leefomstandigheden van de bevolking en hebben gezorgd voor schendingen van mensenrechten die Griekenland en zijn partners onder zowel het nationale als het regionale en het internationale recht gehouden zijn te respecteren, te beschermen en te bevorderen. De drastische aanpassingen opgelegd aan de Griekse economie en maatschappij als geheel hebben gezorgd voor een snelle verslechtering van de levensstandaard en zijn onverenigbaar met sociale rechtvaardigheid, sociale cohesie, democratie en mensenrechten.

Hoofdstuk 7, Juridische kwesties inzake het MoU en de kredietovereenkomsten

betoogt dat er sprake is van schending van de mensenrechtenverplichtingen zowel door Griekenland zelf als door zijn geldschieters, d.w.z. de geldverstreckende landen uit de Eurozone, de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en het Internationaal Monetair Fonds, die deze maatregelen aan Griekenland hebben opgelegd. Al deze actoren zijn in gebreke gebleven als het gaat om het in kaart brengen van de mensenrechtenschendingen als gevolg van het beleid dat zij Griekenland dwongen te voeren. Zij schonden ook rechtstreeks de Griekse grondwet door Griekenland de facto te beroven van het gros van zijn soevereine rechten. De overeenkomsten bevatten oneigenlijke clausules, die Griekenland feitelijk dwingen tot het opgeven van belangrijke aspecten van zijn soevereiniteit. Dat komt letterlijk tot uitdrukking in de keuze voor het Engelse recht als het toepasselijk recht voor deze overeenkomsten, hetgeen het mogelijk maakte om de Griekse grondwet en internationale verplichtingen op het gebied van de mensenrechten te omzeilen.

Strijdigheid met mensenrechten en gewonterechtelijke verplichtingen, diverse aanwijzingen dat contractpartijen te kwader trouw hebben gehandeld, die samen met het onredelijke karakter van de overeenkomsten, deze overeenkomsten ongeldig maken.

Hoofdstuk 8, Beoordeling van de schulden uit oogpunt van onrechtmatigheid, schandelijkheid, onwettigheid en onhoudbaarheid geeft een evaluatie van de Griekse staatsschuld op basis van de definities inzake onrechtmatige, schandelijke, onwettige en onhoudbare schulden zoals vastgesteld door de Commissie.

Hoofdstuk 8 concludeert dat de Griekse staatsschuld zoals die op 15 juni bestond onhoudbaar is, omdat Griekenland momenteel niet in staat is om aan zijn aflossingsverplichtingen te voldoen zonder zijn vermogen om tegemoet te komen aan basale mensenrechtenverplichtingen ernstig geweld aan te doen. Bovendien verschaft het rapport inzake elke crediteur bewijzen van illustratieve gevallen van onrechtmatige, onwettige en schandelijke schulden.

De schuld aan het IMF moet onwettig worden geacht, omdat de toezegging ervan in strijd was met de statuten van het IMF zelf, en omdat de eraan gekoppelde voorwaarden in strijd waren met de Griekse grondwet, het internationaal gewonterecht en verdragen waarin Griekenland partij is. Hij is tevens onrechtmatig, omdat de voorwaarden ook beleidsvoorschriften omvatten die inbreuk maakten op mensenrechtenverplichtingen. Tot slot is hij schandelijk omdat het IMF wist dat de opgelegde maatregelen ondemocratisch en ineffectief waren, en zouden leiden tot ernstige schendingen van sociaaleconomische rechten.

E.Toussaint toont een IMF-document dat bewijst dat het fonds wist dat zijn maatregelen de Griekse schuld zouden vergroten

De schulden aan de ECB dienen onwettig te worden beschouwd omdat de ECB zijn mandaat te buiten is gegaan door de toepassing van macro-economische aanpassingsprogramma's (zoals deregulering van de arbeidsmarkt) op te leggen via zijn participatie in de Trojka. Schulden aan de ECB zijn ook onrechtmatig en schandelijk omdat de belangrijkste *raison d'être* van het programma voor de effectenmarkten (SMP) was om tegemoet te komen aan de belangen van de financiële instellingen en ervoor te zorgen dat de grote Europese en Griekse private banken zich konden ontdoen van hun Griekse obligaties.

Het EFSF verstrekt cashless leningen die onwettig moeten worden geacht omdat ze een schending betekenen van Artikel 122(2) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en bovendien in strijd zijn met diverse sociaaleconomische rechten en burgerlijke vrijheden. Bovendien bevatten de EFSF Raamovereenkomst van 2010 en de Overkoepelende Overeenkomst Inzake Financiële Bijstand (Master FFA) van 2012 diverse oneerlijke clausules waaruit duidelijk wangedrag van de kredietverstrekker blijkt. Het EFSF handelt ook in strijd met democratische principes, hetgeen deze specifieke schulden onrechtmatig en schandelijk maakt.

De bilaterale leningen moeten onwettig worden geacht omdat ze in strijd zijn met de procedure zoals vastgelegd in de Griekse grondwet. De leningen waren verbonden aan duidelijk wangedrag door de geldschieters en er waren voorwaarden aan gekoppeld die in strijd waren met de wet of het overheidsbeleid.

Zowel het EU-recht als het internationale recht werd geschonden om mensenrechten opzij te kunnen schuiven bij het vormgeven van de macro-economische programma's. De bilaterale leningen zijn daarenboven onrechtmatig omdat ze niet zijn gebruikt ten behoeve van de bevolking, maar er alleen op waren gericht om de particuliere crediteuren van Griekenland te compenseren. Tot slot zijn de bilaterale leningen schandelijk omdat de geldverstrekende staten en de Europese Commissie zich bewust waren van mogelijke schendingen, maar in 2010 en 2012 vermeden om de mensenrechtenimpacts van de macro-economische aanpassing en begrotingsconsolidatie in kaart te brengen die de randvoorwaarden vormden voor de leningen.

De schuld aan particuliere crediteuren moet als onwettig worden beschouwd omdat private banken zich voor de totstandkoming van de Trojka onverantwoordelijk hebben gedragen en niet met de nodige zorgvuldigheid ('*due diligence*') te werk zijn gegaan, terwijl sommige particuliere crediteuren zoals *hedgefondsen* ook te kwader trouw hebben gehandeld.

Delen van de schulden aan private banken en hedgefondsen zijn onrechtmatig om dezelfde redenen dat zij onwettig zijn; bovendien zijn Griekse banken onrechtmatig geherkapitaliseerd door de belastingbetaler.

Schulden aan private banken en hedgefondsen zijn schandelijk, omdat grote particuliere crediteuren zich ervan bewust waren dat deze schulden niet zijn aangegaan in het belang van de bevolking, maar veeleer met hun eigenbelang voor ogen.

Het rapport eindigt met een aantal praktische overwegingen.

Hoofdstuk 9, Wettelijke grondslagen voor schuldweigeren en opschorting van de Griekse staatsschuld schetst de mogelijkheden inzake de kwijtschelding van schulden, en in het bijzonder de voorwaarden waaronder een soevereine staat het recht kan uitoefenen om eenzijdig over te gaan tot het niet-erkennen van de schuld of opschorting van aflossingen op basis van het internationaal recht.

Verscheidene juridische argumenten staan een Staat toe om eenzijdig over te gaan tot het niet-erkennen van onwettige, schandelijke en onrechtmatige schulden. In het geval van Griekenland kan een dergelijk eenzijdig optreden worden gebaseerd op de volgende argumenten: de kwade trouw van de crediteuren die Griekenland dwongen tot het schenden van het nationale recht en internationale verplichtingen inzake de mensenrechten; voorrang van mensenrechten boven overeenkomsten zoals die door eerdere regeringen zijn aangegaan met crediteuren dan wel de Trojka; dwang; oneerlijke voorwaarden die overduidelijk in strijd zijn met de Griekse soevereiniteit en een schending betekenen van de grondwet; en tot slot, het recht zoals erkend in het internationaal recht van een Staat om tegenmaatregelen te nemen tegen onwettig handelen door zijn crediteuren dat bewust de fiscale soevereiniteit van die Staat schaadt, hem verplicht om schandelijke, onwettige en onrechtmatige schulden aan te gaan en het economisch zelfbeschikkingsrecht en fundamentele mensenrechten te schenden. Met betrekking tot onhoudbare schulden is elke staat wettelijk gerechtigd om zich te beroepen op noodzaak in uitzonderlijke omstandigheden om essentiële belangen veilig te stellen als die een ernstige en acute worden bedreigd. In een dergelijke situatie kan de Staat worden ontslagen van het voldoen aan die internationale verplichtingen die deze bedreiging versterken, hetgeen aan de orde is in het geval van de uitstaande leningen. Tot slot hebben staten het recht om zichzelf eenzijdig failliet te verklaren als hun schuldsituatie onhoudbaar is geworden, in welk geval er geen sprake is van onwettig handelen en de staat dus ook niet aansprakelijk is.

Menselijke waardigheid weegt zwaarder dan onwettige, onrechtmatige, schandelijke en onhoudbare schulden

Op basis van haar voorlopige onderzoek is de Commissie van mening dat Griekenland het slachtoffer was en is van een vooropgezette aanval georkestreerd door het

Internationale Monetair Fonds, de Europese Centrale Bank en de Europese Commissie. Deze agressieve, onwettige en immorele missie was uitsluitend gericht op het overhevelen van private schulden naar de publieke sector.

Door dit voorlopige verslag ter beschikking te stellen aan de Griekse autoriteiten en het Griekse volk, is de Commissie van mening dat zij heeft voldaan aan het eerste deel van haar missie zoals gedefinieerd in het besluit van de Voorzitter van het Parlement op 4 april 2015. De Commissie hoopt dat het verslag een bruikbaar middel zal vormen voor diegenen die willen breken met de allesvernietigende logica van steeds verder bezuinigen en zich sterk willen maken voor datgene wat momenteel in de verdrukking komt: de mensenrechten, de democratie, de waardigheid van mensen, en de toekomst van de generaties die na ons komen.

In zijn verweer tegen diegenen die onrechtvaardige maatregelen opleggen, zou het Griekse volk zich kunnen beroepen op wat Thucydides opmerkte over de grondwet van de Atheners: "Onze staatsvorm heet een democratie, omdat het bestuur is gericht op het belang van velen en niet van enkelen." (De grafrede van Pericles, in de toespraak uit Thucydides' Geschiedenis van de Peloponnesische Oorlog).

Auteur

De Waarheidscommissie Schuld